

BLUMENTÁL

Ročník XXIII

Číslo 3

Marec 2012

Des hommes et des dieux

V tomto pôstnom čase sa usilujeme aj pomocou sebazáporov konať skutky pokánia. Niektorí veriaci si práve v tomto období dali predsavzatie napr. obmedziť sledovanie neraz skutočne stupidných šou, filmov a iných programov, ktoré nám ponúka televízna obrazovka, a namiesto toho radšej viac času venovať modlitbe a Svätému písmu. Možno vás preto zarazí návrh, ktorý vám teraz predostriem: **Podme do kina!**

K tomuto návrhu ma inšpiruje film, ktorý sme mali nedávno, na našej februárovej kolekcií, možnosť vidieť v predpremiére. Veľmi ho odporúčajú naše katolícke médiá a zaujímavý článok bol publikovaný na jeho adresu aj v poslednom februárovom čísle Katolíckych novín. Ide o dielo francúzskej kinematografie v originálnom názve *Des hommes et des dieux*, ktorý do našich kin prichádza pod titulom *O bohoch a ľuďoch*. Film natočili. V r. 2010, v tom istom roku získal ocenenie Grand Prix na festivale v Cannes, vo Francúzsku ho videlo viac ako tri milióny divákov a štyri týždne za sebou patril medzi najsledovanejšie.

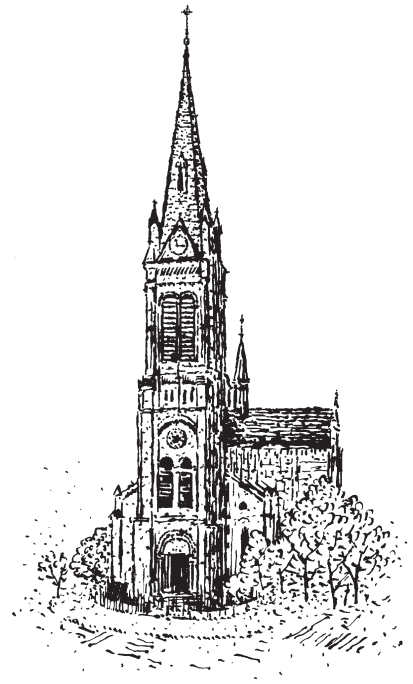
Čo vzbudilo taký záujem o film s náboženskou tematikou v dnešnom sekularizovanom svete? Film zachytáva tragickú udalosť, na ktorú si možno aj vy pamätáte zo správ z polovice deväťdesiatych rokov. V tom čase vyhrali islamisti voľby v Alžírsku, ktoré vládla anulovala. Reakciou na tento krok bolo vyčinenie islamistických geríl, ktorých objektom teroru sa stalo domáce obyvateľstvo ale aj cudzinci. Obeťou moslimských fanatikov bola aj skupina deviatich mníchov z rehole trapistov (prísnejšia vetva cisterciánov) pôvodom z Francúzska, ktorí žili v malom kláštore v dedinke Tabhirine. Aj v ich regióne eskalovalo násilie, ktorého sa obávali mnísi, ako aj miestna komunita moslimov, s ktorými dobre spolunažívali. Prior kláštora odmietol vojenskú ochranu, ktorú im ponúkla skorumpovaná vláda. Ocitol sa medzi dvomi balvanmi – násilná gerila z jednej a skorumpované úrady i armáda z druhej strany. Rehoľníci v kláštore nemali jednotný názor či ostať, alebo odísť do bezpečia. Vedeli však, že pre miestne vidiecke obyvateľstvo sú jedinou útechou v čoraz beznámejšej situácii. Kláštor neopustili. Napokon pri jednom násilnom vpáde islamských militantov v noci z 26. na 27. marca 1996 siedmich mníchov odvliekli. Únoscovia ich chceli vymeniť za jedného zo svojich zajatých členov. Pretože ich požiadavky neboli splnené, rehoľníkov popravili statím 21. mája 1996, ich hlavy objavili o desať dní, tela sa nikdy nenašli.

Táto násilná a krutá smrť nevinných a mierumilovných ľudí vyvolala pobúrenie a odsúdenie zo strany každého človeka dobrej vôle. V r. 2006 filmový producent Etienne Comar, katolík, a režisér Xavier Beauvois na desiate výročie tejto tragédie sa rozhodli natočiť film, ktorým si chceli uctiť šľachetné postavy zavraždených rehoľníkov. Dielo sa im podarilo dokončiť po starostlivých pripravách začiatkom roku 2010.

Hoci som film už videl, priznám sa, že ho chcem vidieť opäť. Nielen preto, že občas pri tituloch nezachytíte všetky vety a slová, ale predovšetkým preto, že myšlienky v nich vyslovené si priam vyžadujú, aby človek nad nimi uvažoval, ba rozjímal. Som si istý, že aj vy, keď si tento film pozriete, budete domov odchádzať v zamyslení a v tichom dojatí. Na prvý pohľad tabhirinskí mnísi pôsobia ako dakajki lúzri. Žiť v krajine, kde dominuje islam a hŕstka kresťanov podobne ako v iných moslimských (ale žiaľ, už nielen v moslimských) krajinách tam nemá na ružiach ustlané. A navyše, ostať v tej krajine aj po vypuknutí občianskej vojny, keď násilie klovalo, alebo ešte výstižnejšie, kopal do brány ich kláštora? Odmietnuť vojenskú ochranu, nechať sa šikanovať raz militantmi, inokedy vojakmi, a pritom ostať pokojným, vyrovnaným človekom, ktorý má srdce otvorené pre každého? Hovové bláznovstvo!

Čo nám to pripomína? Sv. Pavol veriacim v Korinte píše: *My však ohlasujeme ukrižovaného Krista, pre Židov pohoršenie, pre pohanov bláznovstvo* (1 Kor 1, 23). Vieme, ako Kristovi učeníci nedokázali pochopiť, prečo sa ich Učiteľ a Pán nechá dobrovoľne vydať do rúk mučiteľom. *To sa ti nesmie stať*, znela pobúrená Petrova odpoveď (Mt 16, 22). A skôr, než ho všetci opustili, Peter v sebe ešte zmobilizoval odvahu a pri Ježišom zatknutí zasiahol mečom veľkňazovho sluhu. Ježiš mu povedal: *Daj svoj meč na jeho miesto! Lebo všetci, čo sa chytajú meča, mečom zahynú. Alebo si myslíš, že by som nemohol poprosiť svojho Otca a on by mi hneď poslal viac ako dvanásť plukov anjelov?* (porov. Jn 18, 10 – 11 a Mt 26, 52 – 53). Ježiš, skôr než vykročil na Kalváriu, vyslovil niečo na svoju obranu, ale nemienil sa urputne za každú cenu brániť, a čo vyznieva priam božsky majestätne, sú jeho slová odpustenia vyslovené na kríži. Odsúdený a ukrižovaný Kristus aj jeho verní nasledovníci – beštiálne zavraždení mnísi v alžírskom Tabhirine – majú pre nás dôležité poslanstvo. Po tzv. nežnej revolúcii a globálnom páde komunizmu sme si azda naivne mysleli, že prichádza obdobie pokoja. Možno sa nás chytali až triumfalistické postoje (veľmi nebezpečné pre autentický vzťah s Bohom).

(Dokončenie na s. 3)

*Ježišu, ty nám štyridsať
dní kážeš seba zapierať;
pre spásu duší všetkých nás
si ustanovil pôstny čas.*

*Pomáhaj ľudu Božiemu
nebeskú získať odmenu,
keď zmyje viny pokáním
a keď sa pred zlom uchráni.*

*Minulé hriechy odpusti,
Baránok Boží prečistý,
a od hriechov ochráň nás,
milosťou svojou stráž si nás.*

*Kiež toto pôstne obdobie
nám dopomôže do nebies,
k tej veľkonočnej radosťi,
kde sa nevesta nepostí.*

*Nech celé tvorstvo korí sa,
Tebe, láskavá Trojica;
my obnovení milosťou,
spievajme pieseň s radosťou.*

Pôstny hymnus

PÔST A PÔSTNE OBDOBIE

Číslo Blumentálu, ktoré práve držíte v ruke, je isto preniknuté atmosférou liturgického obdobia, ktoré prežívame. Preto bude vhodné niekoľko riadkov venovať bližšiemu pohľadu na pôstne obdobie: čo znamená pôst, odkedy, prečo a ako sa v Cirkvi slávi, a ako sme pozvaní prežívať pôstny čas práve v tomto roku.

Pôst – neprijemná téma, nesympatické obdobie?

Myslím si, že keby sa urobila medzi veriacimi anketa s otázkou, na ktoré obdobia v cirkevnom roku sa najviac tešia, pôstne obdobie by asi netrhalo najvyššie priečky. Skôr by patrilo medzi tie menej, ba možno aj najmenej obľúbené týždne. Raz som sa rozprával s mladým chlapcom, ktorý je dosť zainteresovaný na liturgii, keďže v jednom kostole robí organistu, aj on mal podobný pohľad na pôstne obdobie. „Mám problém s prežívaním týchto dní aj ako organista – všetky piesne sú také smutné, väčšinou molové, pochmúrne. Už len čakám, kedy tých šesť týždňov prejde, aby sme mohli spievať radostné Aleluja.“ Takéto vnímanie je azda prirodzené. Človek má radšej radostnú atmosféru, než temné pripomínanie pomínutelnosti, radšej svetlo, než šero.

Ak aj toto obdobie nie je až také obľúbené, neznamená to, že by sme ho nemali intenzívne prežívať. Práve naopak, môže byť výzvou hlbšie skúmať, o čom sú tieto skutočnosti a objaviť v nich dobro, pre ktoré nám Boh každoročne ponúka prežívanie týchto dní. Verím, že aj nasledujúce riadky nám v tomto smere pomôžu.

Dva významy slova pôst

Pri otázke, čo je pôst a aký je jeho význam, bude dobré hneď v úvode si pripomenúť, že slovo pôst v našej reči označuje dve rôzne skutočnosti, ktoré síce spolu súvisia, ale nedajú sa stotožniť. V mnohých iných jazykoch sa označujú úplne odlišnými slovami (ieiunium – Quadragesima; fasting – Lent time; digiuno – Quaresima; Jeüne – Carême; Ayuno – Cuaresma).

Pôst ako skutok pokánia

Prvý význam slova pôst vyjadruje jednu z foriem pokánia spojenú s nejakým sebazaprením v oblasti našich chutí. Nieкто môže namietať, že v súčasnom období takéto prejavy nábožnosti sú už zastarané a nemajú význam. S určitou dávkou ironie sa povie, že už nie sme v temnom stredoveku, keď si ľudia ubližovali na tele pôstom, bičovaním, nosením cilicí a pod. Nemyslím, že by bol dnešnému človeku pôst cudzí. Veď aj pre omnoho nižšie ciele, než je ten večný, dokážeme prinášať veľké obete a robiť až obdivuhodné sebazápory. Napríklad kvôli športovým výkonom, stihlej línii a pod. Spomeňme napríklad hladovku ako určitú formu pôstu motivovanú túžbou vyjadriť protest proti nejakej nespravodlivosti alebo nejakému systému.

Pôst v kresťanskom význame sa navonok podobá na spomínané formy sebazaprení, ale čo sa týka hlbšej motivácie, je o niečo úplne iné. Katechizmus Katolíckej cirkvi ho predstavuje ako cestu obrátenia vo vzťahu k sebe samým. Pri pôste sa zriekame niektorých svojich chutí kvô-

li jasnejšiemu upriamaniu našich túžob na náš večný cieľ, na Boha. Podobne ako keď sa dieťa chce pevne chytiť rodiča, nutne musí nejaké hračky vypustiť z ruky. Nie preto, že by boli zlé, veď ich dostalo od samých rodičov, ale aby mu nezavadzali. Bohatý význam tejto stále aktuálnej duchovnej praktiky pekne vyjadruje jedna z pôstnych liturgických modlitieb: *Ty v nás telesným pôstom krotíš zlé sklony, dvíhaš myseľ, udeľuješ silu k čnosti a dávaš odmenu...*

Existujú dobrovoľné formy pôstu (rôzne rozumné sebazaprenia) a povinné (tu patrí napríklad piatkové zdržiavanie sa mäsitých pokrmov, ktoré môže byť nahradené aj inými skutkami pokánia, pôst na Popolcovú stredu a Veľký piatok).

Pre nás kresťanov je dôležitá skutočnosť, že aj Ježiš poznal a praktizoval pôst. Na začiatku svojho verejného účinkovania po krste v Jordáne odchádza na púšť a štyridsať dní sa posti. Pri jednom oslobodení posadnutého podľa niektorých rukopisov Biblie hovorí učeníkom: *Tento druh diabolstva nemožno vyhnúť ničím, iba modlitbou a pôstom* (Mk 9, 29). Zároveň si Ježiš drží aj určitý odstup od pôstnych praktík, keď odpovedá na výčitku, že jeho učeníci sa nepostia, ale jedia a pijú: *Vari sa môžu svadobní hostia postiť, kým je s nimi ženích?* Pôst má v Ježišom poňaní a učení význam, no nie sám osebe, ale ako prejav lásky k Bohu a k blížnemu.

Pôst ako liturgické obdobie

Druhý význam slova pôst označuje obdobie osobitnej prípravy na Veľkú Noc. Táto prax bola v živote Cirkvi zavedená približne v štvrtom storočí. Už prvý všeobecný koncil v Niceji (325) hovorí so samozrejmosťou o tzv. *Quadragesima Paschae*, teda štyridsaťdňovej príprave na Veľkú Noc. Súvisela so štyridsiatimi dňami pôstu Ježiša na púšti po krste v Jordáne. Číslo štyridsať odkazuje aj na ďalšie obdobia starozákonných dejín spásy (štyridsať rokov putovania po púšti, štyridsať dní Mojžiša na Sinaji, Eliáša na ceste k Horebu). K vzniku pôstneho obdobia prispela aj vtedajšia disciplína pokánia ťažkých hriešnikov. Štyridsať dní pred obradom zmierenia na Zelený štvrtok sa pre nich začínalo obdobie tzv. verejného pokánia. Kajúnci sa pritom obliekali do kajúcneho rúcha a posypali sa popolom. Prax verejného pokánia bola neskôr nahradená inými formami sviatostného zmierenia, ale obrad posypania či poznačenia popolom sa zachoval a rozšíril na všetkých veriacich, ako ho slávime na Popolcovú stredu. U nás sme zvyknutí na poznačenie popolom na čele. Ak by sa vám niekedy podarilo sláviť Popolcovú stredu v iných krajinách, treba počítať aj s inými spôsobmi poznačenia popolom. Napríklad je zaužívané aj posypanie hlavy popolom.

V súvislosti s týmto obradom bude

vhodné spomenúť ešte jednu okolnosť zaujímavú pre nás Slovákov. Týka sa pápežskej liturgie na Popolcovú stredu. Podľa dávnej tradície v tento deň sa Svätý Otec zúčastní na tzv. štácii, teda na kajúcej procesii na jednom zo siedmich rímskych vrškov, na Aventine. V súčasnosti sa procesia začína v benediktínskom opátstve sv. Anzelma a smeruje do starobylej Baziliky sv. Sabíny. Tam pápež predsedá svätej omši, počas ktorej úkon pokánia nahrádza obrad poznačenia popolom. Úloha poznačiť popolom hlavu pápeža pripadá kardinálovi, ktorému bola táto bazilika pridelená ako titulárna bazilika. (Keďže kardináli boli pôvodne členovia rímskeho kléru, ktorí pomáhali rímskemu biskupovi, každý kardinál z akéhokoľvek kúta sveta má dnes v Ríme pridelenú tzv. titulárnu baziliku.) Bazilika sv. Sabíny je titulárnym chrámom práve nášho slovenského kardinála Jozefa Tomka. Preto obrad pápežskej liturgie na Popolcovú stredu je vždy spojený aj s jeho osobou. Po požehnaní popola príde pred pápežský sedes, pápežovi snímú z hlavy biele solideo a kardinál ho poznačí na hlavu popolom.

A ako prežívať pôstne obdobie v tomto roku?

Svätý Otec Benedikt XVI. nám v Posolstve na tohtoročné pôstne obdobie pripomína, že správne chápaný pôst nás vždy otvára pre lásku k blížnemu. Nedá sa chápať iba ako čisto súkromná záležitosť. Čím sme bližšie k ohnisku, tým sme si bližšie aj navzájom. Preto nás Svätý Otec povzbudzuje slovami z Listu Hebrejom: *Všímajme si jeden druhého, a tak sa pobádajme k láske a k dobrým skutkom* (Hebr 10, 24). **Táto myšlienka by sa v tomto roku mala niesť ako hlavné motto celým pôstnym obdobím.**

Svätý Otec hovorí o troch základných povzbudeníach, ktoré vyplývajú zo spomínaného motto:

Všímajme si jeden druhého – to znamená zodpovednosť za bratov a sestry. Ide o výzvu odstraňovať z našich vzťahov opačný postoj: *Iahostajnosť a nezáujem, ktoré sa rodia z egoizmu skrývajúceho sa pod zdanlivým rešpektovaním „súkromnej sféry“*. Znamená to mať otvorené oči pre potreby blížnych – želať im a starať sa o ich dobro nielen hmotné vo forme rôznych prejavov dobročinnosti, ale aj duchovné v podobe správne vysluhovaného bratského napomínania.

Jedni druhých napomínajte – to znamená dar vzájomnosti. Súčasnosť je preniknutá individualizmom, ktorý nás strháva do uzavretosti voči druhým. Vzájomnosť znamená, že *náš život je spojený s tými druhými v dobrom i v zlom*. Mala by sa prejavovať v hlbšom prežívaní spolupatričnosti, ako

hovori sv. Pavol: *nech sa údy starajú jeden o druhý* (1 Kor 12, 25).

A tak sa pobádajme k láske a k dobrým skutkom - to značí, že máme spoločne napredovať k svätosti. Do neba sa nikto nedostane samostatne, ale vždy skrze zásluhu Ježiša Krista, v spoločnosti Cirkvi. V najrozličnejších spoločenstvách v Cirkvi si máme navzájom pomáhať, vzájomne sa

ťahať, podopierať, povzbudzovať na ceste za Pánom. Práve preto existuje v Cirkvi aj prax blahorečenia a svätorečenia niektorých známych i menej známych postáv prikladných kresťanov, aby nás strhli k nasledovaniu v zmysle slov sv. Pavla: *Predbiehajte sa vzájomne v úctivosti* (Rim 12, 10).

Jozef Pajerský, kaplán

ĽAHOSTAJNÍ VOČI BOHU, ĽAHOSTAJNÍ VOČI SEBE

Boli ste už svedkami nejakého zázraku? Možno si teraz poviete, že ani nie. Predsa však každá svätá omša je obrovský zázrak, ktorý nám Pán dáva možnosť okúsiť. Môžeme si trochu pomôcť evanjeliovým obrazom, ktorý nám zanechal evanjelista Lukáš: Opisuje situáciu, keď Ježiš predviedl pred Herodesa, ktorý sa naňho veľmi tešil, pretože veľa o ňom počul. Domnieval sa že Ježiš urobí pred ním nejaký zázrak. Kládol mu otázky, všeličo sa vypytoval, ale Ježiš neodpovedal.

Hoci vidieť čosi zázračné bolo kráľovské želanie, Ježiš ostáva akoby hluchý a nemý na každú otázku vládkára, pretože Herodesovi nešlo o vieru. Ježiš nerobí zázrak tam, kde je akási jarmočná zvedavosť trhoviska, ako v prípade Herodesa. Koná zázrak tam, kde je viera. Zázrak na potvrdenie viery, ako napríklad v prípade štyroch ľudí, ktorí plní túžby a viery v Ježišovu pomoc robia taký extravagantný kúsok, keď spustili chorého cez strechu... A Ježiš pomohol.

Je tu však čosi nové. Ježiš tento zázrak predišiel niečím, čo by sme nečakali - odpustil hriech. To, či bola súvislosť medzi chorobou človeka a jeho hriechom, evanjélium neroieši. Neroieši dokonca ani to, či sa tento chorý človek potešil po takomto Ježišom odpúšťajúcom slove, ani to, či nebol takýmto slovom sklamaný, veď ho tam niesli kvôli telesnému uzdraveniu. Udalosť totiž dôsledkom myšlienkových pochodov farizejov a zákonníkov dostáva celkom iný spád. Obviňujú Ježiša, že sa rúha.

A tu sa môžeme dozvedieť čosi nové. Sem chceme nasmerovať našu pozornosť. Ak si uvedomíme, že Ježiš nikdy nerobil nič len kvôli senzácii, lepšie pochopíme, prečo sa všetko v evanjéliu odohralo takto. Určite nie preto, že to bola náhoda. Ten, ktorý prišiel na zem, aby spasil človeka, nenechával nič na náhodu. Môžu to dokázať rôzne vyjadrenia samého Ježiša: Napríklad na svadbe v Káne povedal: *Ešte neprišla moja hodina*. Podobne aj na iných miestach zaznieva jasné svedectvo, že neponechal nič na náhodu.

Ježiš sa tu predstavuje ako Spasiteľ celého človeka. Teda nielen tela, ako ten, čo zasahuje, kde je ľudská bieda, ale i tam, kde je potrebné uzdraviť dušu. Dokonca by sa zdalo, že Ježiš zdôrazňuje, čo kladie na prvé miesto, a v tomto prípade akoby naznačoval, že predsa len je nejaká súvislosť medzi hriechom a chorobou toho človeka. Keď sa pán Ježiš predstavuje vo svojej Božskej moci, jasne potvrdzuje, že má právo takto konať.

V tomto pohľade na uzdravenie chorého môžeme hľadať samých seba v správnom svetle. Každý z nás by mal pochopiť, aké je jeho miesto v Ježišom plá-

ne. Zástupy chválili Boha za moc, akú dal ľuďom v prípade Ježiša Krista. Ježiš túto moc odovzdal a postaral sa o celú existenciu Cirkvi v odpúšťaní tým, že túto moc odovzdal apoštolom a cez nich biskupom a kňazom.

Dar robiť zázraky nedal Ježiš každému. Apoštolské obdobie bolo príznačné pre takéto činy. Dokonca aj súčasnosť nám umožňuje vidieť také divy. Veď moc odpúšťať hriechy - čo je väčší zázrak -, ktorá patrí jedine Bohu, dal ľuďom. Pozrime len na seba a porozmyšľajme, ako možno tento Boží dar doceniť a podľa neho nasmerovať svoj život.

Svätý Ján vo svojom liste píše takto: *Ak by niekto z vás tvrdil, že nemá hriechu, je ľahár a niet v ňom pravdy*. Nech si teda nikto z nás nenamýšľa, že je bez hriechu. Všeci vieme, že nie azda zo zloby, ale z ľudskej slabosti nás môže zaťažiť hriech. Ak teda Ježiš kládol na prvé miesto uzdravenie duše, pozýva k takémuto uzdraveniu každého z nás. Nemám teraz na mysl ten-ktorý hriech, hoci ostáva vždy urážkou Boha, ale azda najväčšou bolesťou a nevdáčnosťou voči Bohu je ľahostajnosť. Boh teda žiada od nás, aby sme v prvom rade mali na pamäti uzdravenie našich duší. Prišiel preto, aby zachránil človeka pre večný život. A my si niekedy dávame tak veľmi načas.

Ježiš vedel zachovať poriadok a zasiahol tam, kde to bolo akútne. Muža mohol uzdraviť a on by bol celý šťastný išiel domov. Zasahuje tam, kde je to viac potrebné. Zasahuje do vnútra, kde sa táto zmena musela udiť, zasahuje do centra, kde tento človek trpí hriechom.

Preto, keď chceme byť pred Bohom účastní na jeho spáse, nemali by sme dbať len o zdravie tela, ale predovšetkým o zdravie duše. V dôsledku toho by sa ani naše malé previnenia zo slabosti nemali stať predmetom ľahostajnosti pred Bohom.

Ste ľudia žijúci väčšinou v manželstve, ale aj pri priateľskom vzťahu sa to dá veľmi ľahko pochopiť. Čo viac bolí? Chvilkový hnev, alebo dlhodobá ľahostajnosť jedného voči druhému? Zrejme tá ľahostajnosť. Ľahostajnosť, nevšímavosť si toho druhého, je vzťah úplne porušený. Teda

(Dokončenie na s. 4)

(Dokončenie zo s. 1)

Des hommes et des dieux

A v týchto časoch raz počujeme o návrhu zatknúť pápeža (počas jeho cesty do Anglicka), čoraz agresívnejšie sa na adresu Cirkvi ozýva homosexuálna lobby. V krajine, ktorá sa vystatuje demokraciou, prezident Obama sa bezprecedentným spôsobom usiluje vnútri Cirkvi a kresťanom svoju šialenú agendu týkajúcu sa potratov. Cirkvným inštitúciám spojeným s poskytovaním zdravotníckej starostlivosti dáva ročné ultimátum na to, aby si ich zamestnanci do roku 2013 dobrovoľne znásilnili svoje svedomie. Chicagský kardinál Francis George svoje pocity vyjadril slovami: „Očakávam, že ja ešte zomriem v posteli, môj nástupca vo väzení a jeho nástupca ako mučeník na verejnom priestranstve.“ Nemožno zabudnúť na jemné, ale neprehliadnuteľné upozornenie Svätého Otca z roku 2010, aby sme boli pripravení aj na radikálnu voľbu mučeníctva. Sú to prehnane či predčasné vízie? Čoraz väčší mám pocit, že ani jedno ani druhé. Mnohé veci mi ešte pred pár rokmi pripadali ako nezmysel a dnes sú už tvrdou súčasťou reality.

Je nedôstojný a v konečnom dôsledku Cirkvi i jednotlivým kresťanom škodlivý postoj triumfalizmu v časoch, keď sa Cirkvi „dari“. Zámerne som dal to slovo do úvodzoviek, lebo obdobia spoločenského vzostupu Cirkvi niesli zároveň v sebe nebezpečné zárodoky rozkladu po Milánskom edikte, i po roku 1989! Na druhej strane naša reakcia na čoraz trífalejšie útoky voči viere a Cirkvi v podobe neadekvátneho až agresívneho vystupovania by znamenala spôsob, ako pošliapať to najušľachtilejšie v Evanjéliu i v samej osobe Ježiša Krista. Aká neuveriteľná je kontradičnosť kvôli láske ku Kristovi a k Cirkvi nenávidieť jeho nepriateľov! Trapisti z Tibhirinu nám dávajú odpoveď: byť ukotvení v pokoji, ktorý nám dokáže darovať jedine Kristus, slúžiť obetavo ľuďom okolo seba a zachovať si noblesu ducha aj k nebezpečným nepriateľom. Tu najviac vidno, ako úprimne žité kresťanstvo ďaleko prevyšuje všetky iné doktríny a náboženstvá vrátane islamu a jeho od samého začiatku protirečivých interpretácií.

Keď som dopozeral film *O bohoch a ľuďoch*, s vnútorným zahanbením som si uvedomil, že v chápaní tajomstva Kristovho kríža som stále len trápny začiatovníkom. A tak, hoci je obdobie Veľkého pôstu, poďme do kina! Ten film nám pomôže nahliadnúť do ústredného tajomstva tohto posvätného obdobia podmanivej sily ukrižovanej Lásky: *A ja, až budem vyzdvihnutý od zeme, všetkých pritiahnem k sebe* (Jn 12, 32).

Hlbokú duchovnú stopu z tohto filmu i z obdobia Pôstu Vám želá

**Váš blumentálsky farár
Branislav Čaniga**

(Dokončenie zo s. 3)

aj náš vzťah k Bohu treba dôsledne riešiť a naprávať. Ak Bohu chceme byť naozaj vďační, je dobré postaviť sa pred neho a odprosiť: „Bože, nehnevaj sa.“ Medzi ľuďmi to patrí k slušnému vychovaniu. Aj keď som čosi urobil nie naschvál, predsa som to urobil. Všetci sme pozvaní nechať sa uzdraviť Bohom z našich nedokonalostí, na základe našej ľútosti a dôsledného riešenia. Nestačí čosi povytýfhať zo života, popraskať len kadejaké bubliny, ktoré sa nazberajú na povrchu nášho života, ale

riešiť vec v koreni. Môžeme si pomôcť obrazom stojatej vody, ak je voda špinavá, čosi na nej pláva alebo ešte aj páchne, nestačí len čistenie na povrchu. Stále bude zapáchať. Treba siahnuť do tej vody, naliať tam nejaký prípravok, alebo vyčistiť celé jazierko mechanicky.

Tak je to aj s človekom. Nestačí povedať napríklad: ohováral som, keď za tým všetkým je závišť, pýcha alebo zlomyseľnosť, ktoré sú v jadre. Tam treba nasadiť tú „boholicbu“. Nie povrchne, ale do hĺbky. Načo napríklad fajčiar bude chodiť na lieče-

nie kašľa a dostávať tabletky, ak mu lekár káže prestať fajčiť a on neposlúchne. Pokúsme aj teda my riešiť veci tam, kde je ich koreň a nielen dôsledky. To môže byť pre nás poučením v každej oblasti života.

Ježiš Kristus nám dnes ukazuje jasný postup a my môžeme s vďačnosťou oceniť jeho dar odpustenia v Božom mene, prostredníctvom človeka. Ježiš za to zaplatil vlastným životom, kiež ho nemusí bolieť ľahostajnosť človeka, ktorý o sebe hovorí, že je kresťan.

Marián Bér

DRUHÝ PRÍCHOD SLOVANSKÝCH VIEROZVESTOV K NÁM

Vážení a milí potomkovia tých slovanských prapredkov, ku ktorým pred 1150 rokmi prišli z ďalekého východu solúnski bratia sv. Konštantín-Cyrl a sv. Metod, aby im priniesli písmo, Kristove slová večného života v ich rodnej reči, Svetlo toho, ktorý je Svetlom sveta, a aby ich z tmy pohanstva vyvedli na spásnu cestu ožiarenú týmto svetlom. – Tak v kázni vo svätej omši, ktorú z Kežmarku 7. februára 2012 z príležitosti putovania pozostatkov sv. Cyrila predniesol vdp. Pavol Ondřík, kluknovský farár, a pokračoval:

Bratia a sestry! Veľký ruský filozof Ba mysliteľ Vladimir Solovjov, ktorý zomrel na prahu XX. storočia – pred 111 rokmi – napísal: „Každý národ má o sebe svoju ideu. (Každý národ, teda aj my, Slováci a Slovania vôbec – pozn. autora) Nie je však pravou ideou národa, čo si národ sám o sebe myslí, ale čo zamýšľa s ním od večnosti Boh.“ (Duša Ruska, s. 72.)

Pri príležitosti, keď skrze relikviu sv. Cyrila akoby znova prichádzali solúnski bratia k nám, je namieste postaviť si otázku, **prečo práve k nám**. Núkala by sa odpoveď: Nuž preto, lebo ich práve náš panovník Rastislav k nám povolal. – To by však bola odpoveď v tom duchu – keď sa vrátíme k Solovjovovi – „čo si národ sám o sebe myslí“. Ale skutočná, najhlbšia pravda, pravá príčina je podľa Solovjova v tom, „čo zamýšľa s nami od večnosti Boh“. A preto pravá odpoveď na túto otázku znie: Solúnski bratia prišli k nám preto, lebo si nás vyvolil Boh. A on si nás vyvolil práve preto, že má s nami zvláštny zámer, ukladá nám zvláštne poslanie. Sme teda – nebojme sa toho slova – **vyvoleným národom**.

Pred pätnástimi rokmi nám to na národnej púti Slovákov jasne povedal blahoslavený Ján Pavol II.: „Drahi bratia a sestry! Európa prežíva veľmi háklivé obdobie svojich dejín (pred 15 rokmi! – pozn. autora) Kresťania spolu s ľuďmi dobrej vôle sú povolaní ponúknuť (jej) doplnok života... Slovensko má **osobitnú úlohu** pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobré si to uvedomte! Je povolané ponúknuť svoj veľmi významný príspevok k **pravému pokroku** európskeho kontinentu svojimi tradíciami a kultúrou, svojimi mučeníkmi a vyznávateľmi, ako aj živými silami svojich generácií“ (Lacko, Sv. Cyril a sv. Metod, s. 1).

Môžeme si byť istí, že Ján Pavol II. rozumel pravému poslaniu Slovenska ako málokto, a teda jeho slová o osobitnej úlohe“ vyplývajúcej z onoho „zámyslu s nami od večnosti Boha“, majú ozaj veľkú váhu.

Ešte predtým, ako sa Rastislav rozhodol pre zaslanie posolstva k cisárovi Michalovi III. – bolo tu teda iné rozhodnutie. Ako sa hovorí v Živote Konštantína: „Rastislav

totiž, moravské knieža, **dostanúc od Boha vnuknutie**, poradil sa so svojimi kniežatami a s Moravanmi a vyslal posolstvo k cisárovi Michalovi“ (Lacko, s. 63). O tomto Božom vnuknutí pekne hovorí Pavol O. Hviezdoslav v „Žalme na tisícročnú pamiatku vierozvestov sv. Cyrila a Metoda“, keď hovorí, že v tom čase pred tisícokou rokov:

„keď ešte blúdivé mráky zrak zlomili
ľudstvu, ďas kráľil pohanský“ –
„keď hynul človek ako tráva, plemená
truštili sa ako vlny morské“ –
vtedy Boh „zoslal archanjela k Tatre
v bleskote polnočnom,
by zanesol blahozvest' mocný na Velehrad.“

A tak tento archanjel zastal v svetle u Rastislavovho loža, a k nemu premluvil:

„Rastislave, Rastislave, kráľu bohumilý,
nekormút sa viacej,
Hospodin porozumel túžbam tvojim, aj,
nesiem jejich spln.
Nebude ľud tvoj zmietaný viac pokušením
všakým,
nie mýlený pokrivstvom, týraný spunnosťou;
Boh zdelil sa svetu, by poznal ho z tvári
v tvár, v podobe človeka,

ver' zdeli sa i národu tvojmu,
že Mu porozumie.

Ta obrát starostlivý zrak po zdroji svetla,
stiaď sprýšti sa iste“ –

„Ukázal archanjel prstom k východu a k hviezdám podtelet...“ (SSB II., s. 18 – 19).

Mohla by byť dlhá debata o tom, v čom teda tá pravá idea, to pravé poslanie Slovenska spočíva. – Odpovede na tú otázku by sa v rôznych obdobiach iste rôznili, ale my sme tu v tejto dobe na počiatku 21. storočia a v tejto kritickej chvíli dejín, keď zdá sa, jedna civilizácia končí, vrcholí, a na obzore sa rysuje civilizácia nová.

Blahoslavený Ján Pavol II. nám Slovákom hovorí, že – ak chceme byť verní odkazu našich vierozvestov – máme prispieť k **pravému** pokroku európskeho kontinentu... iste pod tým pravým pokrokom nemyslel rozvoj automobilového priemyslu ani stavby diaľnic, ani supermarkety, ani spotrebu na hlavu obyvateľa... To iní urobili oveľa lepšie ako my...

Nemôžem si pritom odpustiť poznámku: A my sme sa vrhli do Európskej únie s ideou: „Chceme sa mať tak dobre, ako ste sa mali vy.“

To by nám Ján Pavol II. nebol hovoril, že máme prispieť európskemu kontinentu „svojimi tradíciami a kultúrou, svojimi mučeníkmi a vyznávateľmi...“ A keď k tomu pripojil, že aj „živými silami svojich generácií“, tak iste nemyslel, že Slováci sa budú musieť rozbehnúť za prácou – často podradnou – po celom svete, lebo ich vlastná Matka zem neuživí...

Dôležité je pri tejto príležitosti – tvárou v tvár očakávanému jubileu 1150. výročia príchodu svätých Cyrila a Metoda k nám – postaviť si otázku, o akej Európe sa to tu hovorí. – My sme si za posledné dvadsaťročie privykli k predstave, že Európa sa končí východnou šengenskou hranicou; čo je za tým, je všetko iné, len nie Európa.

Ale práve Ján Pavol II. nás presvedčil (alebo aspoň presvedčal), že:

– ak Európa nebude kresťanská, nebude vôbec;

– a ak má byť kresťanská, musí naplno dýchať oboma lalokmi jedných-jediných pľúc kresťanstva. Kresťanstvom východným i západným. A práve teraz, keď sprevádzame relikviu sv. Cyrila na jej púti Slovenskom, táto západná časť Európy sa zmietá v chaose, ktorého pravou príčinou je – ako povedali mnohí múdri

duchovia – odklon od Boha, prívrat k po-
hanstvu.

Náš veľký duch, meno ktorého sa na Slovensku ešte len bude! s bážňou spomínať – lekár, mysliteľ, „píšuci apoštol“ – Pavol Strauss – o tom už pred šesťdesiatimi rokmi (!) napísal:

A Boha vyhodili ako splenžený chlieb za mesto ľudstva, na smetisko večnej nehanbnosti. A Boha denne vyhadzujú na dlažbu, vylučujú z našich ordinácií, z našich fabrik a laboratórií, z našich divadiel a koncertných siení, z našich manželských spálni a z našich detských izieb...

A preto je dnešný svet ako ďeravý sud, do ktorého sa nalieva náplň úsilí a túžení, i víno dobrej vôle, i dažďová voda pokusov o záchranu a obnovu, ale všetko vyteká, nevedno kadiaľ a kam.

To napísal v roku 1947 – a je to presne o našich dňoch; kto by si trúfal odhadnúť, koľkonásobne to viac platí o dnešných dňoch!

Lenže Európa – Európa nie od Atlantiku po šengenskú hranicu, ale od Atlantiku po Ural – má, ako sme hovorili, dva laloky pľúc. Veď nehovoríme o politike, ale o pravom pokroku, o duchovnom pokroku európskeho kontinentu. A v tom východnom laloku, odkiaľ prišli aj naši vierozvestcovia, je práve v tomto období situácia hodne odlišná. Jeden príklad za všetky.

Azda ste si v nedávnom čísle Katolíckych novín (č. 48/2011, s. 5) všimli správu pod názvom Milióny Rusov pri relikvii Božej Matky. Teda práve v čase, keď Slovenskom putuje relikvia sv. Cyrila, Rusko zažilo čosi, čo možno oprávnené nazvať **Mariánsky zázrak** – a čo nám hneď pripomenie fatimské posolstvo z 1917-ého roku, keď Panna Mária sľúbila, že „Napokon moje Nepoškvrnené srdce bude triumfovať, Svätý Otec mi zasväti Rusko, ktoré sa obráti a svetu darujem obdobie mieru a pokoja.“ (Fatima, s. 35)

Ak sme už použili slovo **ZÁZRAK**, neďá mi, aby som neodcitol proročné slová nášho veľkého proroka budúceho posolania Slovanstva P. O. Hviezdoslava. Jeho záverečná strofa v skladbe Zázrak znie:

Nechcete tušiť zázrak v tom!?

Hej, bodaj ste ho otušíli!

Bo čudo to, aby ste si

oň chabé zmysly ohlušili...

Slavianstvo! – Či už chápete?

V tom, v tom, hľa, skrytá oná sila,

čo uschoval Boh z milosti,

by svetožitie obnovila!

Veľký ruský spisovateľ a zároveň veľký poľovník a milovník prírody – (M. M. Prišvin) – rád opakoval: „**V hore je najväčšia tma nie o polnoci, ale pred svitanim.**“

Keďže sme počuli z úst Jána Pavla II.,

že Pán Boh má so Slovenskom (i so Slovanstvom) zvláštny zámer pri znovuzkreslení kresťanskej Európy, Európy dvoch lalokov jediných pľúc, budeme veriť, že nám k splneniu tohto posolania udelí hojné milosti, aby sa tak naplnilo proroctvo tohto istého Jána Pavla II. – že tú „najväčšiu tmu, ktorú prežívame, vystrieda nové svtanie“ – keď nám odkázal: *Nebojme sa o budúcnosť. Nebojme sa o človeka. Nie je to číra náhoda, že sme tu spolu. Každá ľudská osoba bola stvorená na obraz a podobu toho, ktorý je pôvodcom všetkého, čo jestvuje. Máme v sebe dar múdrosti a cnosti. S týmito darmi a s pomocou Božej milosti budeme môcť v blížiacom sa a nasledujúcom tisícročí budovať civilizáciu hodnú ľudskej osoby, opravdivú kultúru slobody. Môžeme, ba musíme to robiť. A keď tak urobíme, uvidíme, že slzy tohto (dvadsiateho) storočia pripravili pôdu pre novú jar ľudskeho ducha.*

Nový jar ľudskeho ducha, nie ľudskeho konzumu. Nový príchod našich vierozvestcov k nám nás naplnia nádejou a presvedčením, že sa toto proroctvo splní.

Pavol Ondrik, kluknavský farár

Kázeň pána farára Pavla Ondrika ponúkame našim čitateľom s láskavým dovolením autora v cykle článkov pripravovaných na slávenie roku svätých Cyrila a Metoda.

ZVESTOVANIE - POSILA DÔVERY V BOHA

V tebe mám dôveru, Bože môj. Týmto citátom z 91. žalmu sa môžeme posilniť v situáciách, keď stojíme pred dôležitým životným krokom, alebo keď sme sa pre niečo rozhodli a tak veľmi potrebujeme posilniť našu dôveru v Boha. Zrejme aj Panna Mária cítila čosi podobné, keď jej anjel prišiel zvestovať, že bude Matkou Spasiteľa.

Sviatok Zvestovania Pána sa mi vždy spájala s posilnením dôvery v Boha, tak ako nám to ukázala Panna Mária. Preto som veľmi túžil na začiatku svojej kňazskej dráhy slúžiť primičnú svätú omšu práve zo sviatku Zvestovania Pána a nosný citát pre kňazský život som si vybral práve ten z 91. žalmu. Tento mesiac nám dáva možnosť prežívať sviatok Zvestovania Pána, posilniť si svoju dôveru v Boha a pozerať na jej materstvo neustále posilňované dôverou v Boha.

Nedeľné popoludnie v rodine trávili väčšinou rozprávaním svojich zážitkov alebo čítaním z Biblie. Peter rozprával, ako nestíhal tréningy. Dáša hovorila o búrke na mori, ako im to vysvetľoval katechéta na hodine náboženstva. Milan sa pridával príbehom zo života svätého Jozefa. Otec i mama im rozprávali príbehy o poslušných a dobrých deťoch. Pomaly sa blížil čas olovranu a otec vyzval najmenšieho Lukáška, aby aj on niečo povedal. Vyslovil najkratšiu, ale najkrajšiu vetu. Skladala sa len z jedného slova: „Mama.“

V súvislosti so sviatkom Zvestovania Pána je tento príbeh najaktuálnejší, lebo práve pri tomto sviatku si uvedomujeme, že Boh nám vybral duchovnú Matku Máriu. Jej staň sa bolo začiatkom materstva. Svojím súhlasom sa stáva Matkou Božieho Syna, ale aj každého človeka. Nebolo to zrejme jednoduché. Bol to zásah do života

obyčajného dievčaťa. Takto na ňu pozerali ľudia. Lenže Boží pohľad bol iný.

V správe o zvestovaní v evanjeliu čítame, že sa zarazila nad slovami anjela, ale nad nimi aj rozmyšľala. Vyslovila aj svoju neistotu: *Ako sa to stane, keď ja muža nepoznám.* Anjel ju poučil, ako to poznáme z evanjeliového textu. Panna Mária zisťuje, že nepočne obvyklým spôsobom, ale pôsobením Svätého Ducha spôsobom zázračným. Ten, čo sa z nej narodí, bude Boží Syn. Hoci každá židovská žena nosila v sebe túžbu stať sa matkou Mesiáša, predsa takéto prekvapenie v živote Panny Márie prevyšovalo celé jej chápanie. Mária však s **dôverou v Boha**, a to úplnou, hovorí *staň sa a všetko zveruje do jeho rúk.*

Denne aj nám Boh zvestuje a oznamuje rôzne veci, svoje želania a usmernenia. Neposiela viditeľného anjela, ale prichádza k nám cez svedomie, cez upozornenia, alebo želania rodičov, duchovných otcov, učiteľov, priateľov, známych, no najmä cez svoje slovo vo Svätom písme. Vyrušia nás aspoň trochu tieto „zvestovania“? Zamýšľame sa aspoň chvíľu nad nimi? Čo robíme so zvestovaným Božím Slovom, ktoré počujeme aspoň azda raz týždenne? Necháme sa ním osloviť tak, že v našom živote nastane aspoň nejaká malá zmena? Nestací „zvestovanie“ prijať a ďalej žiť podľa svojho. Je potrebná aj ďalšia fáza – „narodenie“, teda uskutočňovanie toho, čomu sme dali svoje staň sa.

Hovorí sa: strom poznať po ovoci. Nás kresťanov môžu poznať podľa nášho života prežívaného v najmenších detailoch, v uskutočňovaní Božej vôle v nás a okolo nás.

Je možné, že v uponáhľanom svete reklam, hudby, filmov a hier nepočujeme alebo prepočujeme zvestovanie nášho Pána. Len aby to neskončilo tak, že toto zvestovanie ani nechceme počuť, ani sa o to neusilujeme. Lahko sa totiž môže stať, že by nám bolo príjemnejšie, keby nás Boh nechal kráčať po našom osvedčenom vychodenom chodníku.

Profesor Hagen, známy lekár, hovoril spolupracovníkom na patológii: „Dnes budeme pitvať staršiu ženu. Zomrela od hladu a zlej výživy. Určite to bude ľahký prípad.“ Keď odhrnul plachtu, chvíľu zostal ako kamenný pozeráť sa a potom odpadol. Nemohol pokračovať v práci. Tá žena bola jeho vlastná matka. Bola to chudobná práčka. Umožnila mu štúdium, no on na ňu zabudol. Nehlásil sa k nej. Urobil skvelú kariéru, ale zabudol na matku.

Cirkev nám zvestuje, že máme Matku, ktorá porodila Ježiša Krista, Božieho Syna. Nezahrabme sa len do práce, do našich každodenných úloh, kariéry, podnikania a vzdelávania. Nechajme v tomto všetkom aj priestor pre Božie Slovo.

Pane, ďakujeme Ti, že si k nám neprestal hovoriť, vďaka, že nám zvestuješ, čo od nás chceš. **Spracoval Marián Bér**

SVÄTÝ JOZEF, PATRÓN UMIERAJÚCICH, ORODUJ ZA NÁS!

Takto sa modliame v litániach k sv. Jozefovi, mužovi, ktorého charakter sa ukazuje už pri jeho rozhodovaní, ako sa má zachovať k svojej snúbenici Márii, ktorá počas zasnúbenia s ním mocou Ducha Svätého počala. Jozef vedel, že dieťa nie je jeho. Zákon predpisoval vydať „cudzoložnú“ ženu na ukameňovanie. Nijaký zákon však nemôže počítať so všetkými okolnosťami, a v tomto prípade boli okolnosti naozaj mimoriadne.

Jozefovo rozhodovanie nebolo ľahké, neuvažoval však vydať Máriu na ukameňovanie. Chcel ju potajomky prepustiť, vtedy však prišla pomoc: Boh vo sne vyzval Jozefa, aby sa postaral o Božieho Syna a jeho matku Máriu, a Jozef sa tej neľahkej úlohy ujal.

Ešte pred narodením dieťaťa čakalo Jozefa a Máriu putovanie do Betlehema, kde prvé dni prežili v jaskynnom útulku pre zvieratá. Aj keď mnohí umelci ho vyobrazujú, ako sa pokojne za jasličkami opiera o palicu, a pozerá na svoju rodinu, takýchto chvíľ určite veľa nebolo. Veď bolo treba postarať sa o obživu a zabezpečiť iné bývanie. Keď do Betlehema prišli mudrci od východu, už rodina bývala v dome. Zdalo by sa, že už všetko bude prebiehať hladko, že Boh sa postará o to, aby jeho Syn vyrastal v pokojných podmienkach. To by ale na svete nesmeli žiť ľudia ako Herodes.

Nebolo jednoduché zorganizovať náhly odchod do Egypta, aby unikli besneniu krutého vladára. Jozef všetko zvláda a poradil si aj so zabezpečením rodiny vo vyhnanstve, v cudzom svete. O niekoľko rokov po návrate z Egypta ho tá istá úloha čakala v Nazarete. Pracoval ako chudobný tesár, ktorý sa môže spoliehať iba na ovocie práce svojich rúk a rúk svojho dospievajúceho syna. Obidvaja boli živiteľmi rodiny až do chvíle, kým vládol Jozef pracovať. Jeho práce postupne na svoje plecia preberá Ježiš, preto ho neskôr označujú nie iba za syna tesára, ale priamo za tesára...

Vo Svätom písme nie je zaznamenané ani jedno Jozefovo slovo, máme tam však zapísané viaceré skutky, ktoré vysvetľujú, prečo je aj ochrancom robotníkov, rodín a Cirkvi. Nebol to muž reči, ale muž skutkov, ktorý neprišiel dať sa obsluhovať, ale aby slúžil. Celý jeho život bol naplnený službou pre druhých.

Veriaci si už stáročia uctievať svätého Jozefa ako patróna umierajúcich. Je to preto, že keď umieral, mal pri sebe Ježiša, ktorého s láskou vychovával. V Biblii nemáme o tom priamu zmienku, ale keďže počas Ježišovho verejného vystupovania stretáme len Máriu, predpokladá sa, že svätý Jozef už nežil. Dá sa predpokladať, že zomrel tak ticho a pokojne, ako ticho a pokojne žil a pracoval. Nezanechal po sebe nijaké napísané spisy, len veľkú nepísanú múdrosť života naplneného skutkami lásky pre druhých. Presne tak ako mnohí otcovia, živitelia rodín, ktorí majú svoj pracovný život zapísaný na upracovaných dlaniach.

Pamätám si že posledné slová mojej starej mamy, keď sa večer domodlila svoje obvyklé modlitby, boli: „Ježiš, Mária, Jozef milujeme vás, zachráňte duše kňazov, zachráňte duše.“ K svätému Jozefovi sa obracala s prosbou o príhovor za zomierajúcich.

Katechizmus Katolíckej Cirkvi v bodoch 1013 a 1014 uvádza: *Cirkev nás povzbudzuje, aby sme sa pripravovali na hodinu svojej smrti (Od náhlej a nepredvídanej smrti vyslobod' nás, Pane: niekdajšie Litánie*

k všetkým svätým), aby sme prosili Božiu Matku o orodovanie za nás v *hodinu našej smrti* (modlitba *Zdravas', Mária*) a aby sme sa zverovali **svätému Jozefovi, patrónovi dobrej smrti**: *Vô všetkom by si mal konať a myslieť tak, akoby si dnes mal umrieť. Keby si mal dobré svedomie, smrti by si sa veľmi nebál. Lepšie by bolo chrániť sa hriechu, než utekať pred smrťou. Ak nie si dnes pripravený, ako budeš zajtra?* (Nasledovanie Krista 1, 23, 5 – 8 SSV 1995) ... *Buď pochválený, môj Pane, za našu sestru telesnú smrť, ktorej ani jeden živý človek nemôže uniknúť. Beda tým, čo zomrú v smrteľných hriechoch! Blažení tí, ktorých (smrť) nájde v tvojej najsvätejšej vôli, lebo druhá smrť im neuškodí* (Sv. František Assiský). (KKC 1014).

Smrť je koniec pozemského putovania človeka, času milosti a milosrdenstva, ktorý mu Boh dáva, aby žil svoj pozemský život podľa Božieho plánu a rozhodol o svojom konečnom osude... Po skončení nášho jediného pozemského života... už sa nevrátim do iných pozemských životov. Je ustanovené, že ľudia raz zomrú (Hebr 9, 27). Po smrti nejestvuje „prevtelovanie“ (reinkarnácia). (KKC 1013).

Je len jeden život tu na zemi, potom smrť, súd a večnosť. Večnosť buď v spoločenstve s Bohom, s jeho svätými a anjelmi alebo večné zatratenie s diablom a jeho démonmi. Usilujme sa teda žiť podľa Evanjelia Ježiša Krista, prosme o ducha pokánia, milosti potrebné na spásu, na život a na moment smrti. Nech je našou oporou svätý Jozef patrón dobrej smrti.

Zdenko Tkáčik, kaplán

POMAZANIE CHORÝCH

Každý ťažko chorý človek túži po pomoci. Pán Ježiš to vie, a tak nám vyšiel v ústrety darom sviatosti pomazania chorých.

● Biblický základ sviatosti

V Markovom evanjéliu (Mk 2, 1 – 12) čítame o tom, ako *prišli k Ježišovi s ochrnutým človekom*. Každému bolo jasné, že prišli s jedinou túžbou: mať svojho priateľa zdravého. No Pán videl jeho potreby integrálne a k tomu, aby sa preklenula priespať medzi Bohom a týmto človekom, najskôr mu odpustil hriechy. Prítom tu mohol byť i ďalší dôvod, totiž práve pre hriech prvých ľudí a pre naše osobné hriechy trpíme chorobou. Pán Ježiš pôsobí vo sviatosti pomazania chorých, kde niekedy dá aj telesné uzdravenie; on vie, čo je skutočne potrebné pre človeka. Nemáme právo zlievať Pánu Bohu, keď dotýčný človek po prijatí tejto sviatosti zomrie. Cieľ sviatosti je spása. Takto treba chápať aj pomazanie chorých. Veď ak má už ísť na stretnutie s Pánom, či nie je práve po jeho dotyku v tejto sviatosti ten najvhodnejší čas?

Všetky sviatosti vrátane pomazania chorých sú od Pána Ježiša. V Markovom evan-

jeliu môžeme čítať, že keď vyslal Dvanásťich hlásať kráľovstvo, oni pomazali mnohých chorých a tak ich uzdravili. Apoštol Jakub (Jak 5, 14 – 15) nás vo svojom liste poučuje: *Je niekto z vás chorý? Nech si zavo-*

lá starších Cirkvi; oni nech sa nad ním modlia a pomazú ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou zachráni chorého, ulávi sa mu a ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu.

● Obrad sviatosti a jej prijímatelia

Sviatosť pomazania chorých sa podľa tejto inštrukcie udeľuje tak, že kňaz maže chorého posväteným olejom na čelo a hovorí: „Skrze toto sväté pomazanie a pre svoje láskavé milosrdenstvo nech ti Pán pomáha milosťou Ducha Svätého. Chorý povie: „Amen“. Potom maže jeho ruky a pokračuje slovami: „A oslobodeného/oslobodenú od hriechu nech ťa spasí a milostivo posilní.“ Chorý opäť odpovie: „Amen“.

Mazanie pri tejto sviatosti naznačuje liečenie. V medicíne sa za účelom uzdravenia postihnúť časť tela chorého potiera olejom či masťou. O sviatostiach veríme, že čo znak naznačuje, to spôsobuje: v tomto prípade liečenie prináša uzdravenie. Musíme však toto uzdravenie správne chápať. Vidíme, že v modlitbe sprevádzajúcej vysluhovanie tejto sviatosti je vyjadre-

ná prosba o milosť Ducha Svätého, ktorá privádza k spásu. V tejto modlitbe vyprosujeme i posilnenie, lež tak, ako si to žela Pán Boh.

Pomazanie chorých nie je sviatosťou iba pre tých, čo sa ocitajú v posledných chvíľach života. Preto vhodný čas na jej prijatie je už isto vtedy, keď veriaci **začína byť pre chorobu alebo starobu** v nebezpečenstve smrti. Ak chorý, ktorý prijal pomazanie, opäť nadobudne zdravie, môže v prípade ťažkej choroby znova prijať túto sviatosť. Počas tej istej choroby možno túto sviatosť zopakovať, ak sa choroba zhorší. Je vhodné prijať pomazanie chorých pred ťažkou operáciou. To isté platí o starých ľuďoch, keď sa ich slabosť stupňuje. (Katechizmus Katolíckej cirkvi, čl. 1514 - 1515).

Pomazanie ako jediná sviatosť sa môže udeliť aj v bezvedomí, pravdaže platne iba za predpokladu, že chorý chcel zomrieť zapotreby sviatosťami Cirkvi. Toto je však

mimoriadna situácia, riadne sa pomazanie udeľuje po svätej spovedi a pred svätým prijímaním.

Sviatosť chorých udeľuje útechu, pokoj a silu. Chorého v jeho utrpení spája s Kristom. U viacerých táto sviatosť vedie k telesnému uzdraveniu. Ak si Boh chce niekoho povolať k sebe, dáva mu v tejto sviatosť silu na všetky telesné i duševné zápasy na jeho poslednej ceste. Ak sa chorý nemohol vyspovedať, sviatosť chorých spôsobuje odpustenie hriechov.

Sviatosť chorých je určitou poistkou: Kto ako kresťan sprevádza nejakého chorého, mal by mu pomôcť zbaviť sa zbytočného strachu. Väčšina ťažko chorých cíti, že v danom okamihu je pre nich najdôležitejšie bezvýhradne sa primknúť k tomu, ktorý premohol smrť a sám je život - k Ježišovi, Spasiteľovi (Youcat, čl. 245).

● Povzbudzujúce príklady

V Lurdoch je zvykom ponárať chorých

do vody z prameňa, ktorý ukázala naša Pani blahoslavenej Bernadete Soubirusevej. Chorí pútnici zvyčajne najviac očakávajú tento moment. Nemálo ľudí tu bolo počas desaťročí zázračne uzdravených, viaceri s veľmi ťažkými a z ľudského pohľadu nevyliciteľným stavom, čo potvrdila aj lekárska komisia. Málokto však vie, že uzdravenia nastali nielen vo vode, ale i v Lurdskej bazilike, napríklad v momente požehnaní Sviatosťou oltárnu. Príhovor Božej Matky ide teda ruka v ruku so sviatosťami, prostriedkami milosti ustanovenými Ježišom Kristom. A čo chcem osobitne zdôrazniť, viacero uzdravení nastalo práve pri vyluhovaní sviatosť pomazania chorých!

Mali by sme povzbudzovať starších a vážne chorých, aby prijali pomazanie. Pomôžeme im vnútorne sa na to pripraviť. Ide o veľmi veľa: o ich večnú spásu.

Ján Sitár, kaplán

NAŠA FARSKÁ UNIVERZITA

V predchádzajúcom čísle v rubrike Naša farská univerzita sme uverejnili prvú časť tohto príspevku o tom, že do nášho života koncom februára opäť vstúpilo pôstne obdobie, a že tento čas často chápeme nesprávne, iba akosi zredukované na sebazapieranie a že by sme sa v tomto období mali znova zamyslieť a pochopiť ho predovšetkým ako obdobie prežívania tajomstva zmierenia v dejinách spásy, ako milosrdného rozhodnutie Boha Otca o udelení milosti človeku. No bez odprosenia často niet odpustenia.

Je tu teda čas uvedomiť si, že práve cez odprosovanie v zmiernych pobožnostiach na konci fašiangového obdobia bol čas na intenzívnu komunikáciu s Bohom - ja, človek volám k Bohu zľutuj sa nad nami, Pane, uvedomujúc si svoj hriech a vinu, ktorá ma tlačí k zemi, ale zároveň čas, v ktorom skrze jeho odpustenie máme šancu na nový začiatok. Preto **svoj čas má odprosenie, lebo bez odprosenia, často niet odpustenia.**

Koľkokrát vyslovil Ježiš slová: *Odpúšťajú sa ti hriechy?* Veľakrát! Aby sme si uvedomili ich silu a moc. Ved' tí, ktorým to povedal, dosiahli to, o čo prosili, dosiahli zdravie tela, ale hlavne duše. A tu niekde sa potrebujeme zastaviť všetci. My, ktorí možno nevnímame tieto skutočnosti **a kladíme si otázku: „Prečo odpúšťať“?** Možno si neuvedomujeme, že **neodpustenie negatívne ovplyvňuje život, celý život človeka vrátane jeho tela a psychiky.** Neodpustenie človeka ničí, rozkladá a neustále poháňa k návratu, k myšlienkam na pomstu. **Neodpustenie je zdrojom napätia a podráždenia.** Neustále pripomínanie prežitých krívd sa mení na zdroj ubližovania iným. **Neodpustenie sa stáva jedom, ktorý otravuje všetkých.** Ničí nielen vzťahy medzi ľuďmi, ale aj vzťah k Bohu. Preto si potrebujeme uvedomiť, že **odpustiť neznamená schvaľovať zlo.** Všimnime si Ježiša, jeho život, vzťah k odpusteniu. Ježiš odpúšťa hriech žene cudzoložnici, ale zároveň jej hovorí: *Chod' a viac nehréš.* Boj so zlom nikdy nesmie zabúdať na odpustenie. Inak nepôjde o spravodlivosť, ale o surovú pomstu! Pomsta plodí znova a znova násilie a vytvára nekonečný kolotoč nenávisti, zatrpknutosti a neuvážaných skutkov a vedie len a len znova na cestu násilia, nepokoja.

Veľmi dobre vieme, že **odpustiť nemož-**

no na rozkaz. Je nevyhnutné vnútorne sa vyrovnáť s krivdou, bez tohto sa nikdy nedosiahne odpustenie. Na začiatku procesu hľadania sily odpustiť, je nevyhnutné uvedomiť si, že **každý človek má svoju hodnotu** vychádzajúcu zo skutočnosti, že ho Boh stvoril na svoj obraz, Preto Boh nikdy nemôže nemilovať svoje stvorenie, v ktorom je vtačený jeho obraz. **Boh je učiteľ odpúšťania a lásky,** on je ten, ktorý človeku dáva silu odpúšťať. Musíme si však uvedomiť, že pociťovaná krivda, ktorá nás pobáda neodpustiť, je v nás, že nás zraňuje a bolí. Napriek tomu sa máme usilovať pozrieť na krivdu, ktorá vedie na cestu pomsty a neodpustenia aj z inej strany, pochopiť aj toho, kto nám krivdu spôsobil, či už úmyselne alebo neúmyselne.

Nie je ľahké chápať toho, kto ubližuje, a rozhodnúť sa vstúpiť na cestu odpustenia, vzdania sa nároku na pomstu, ba prijať človeka, ktorý mi ublížil. No Boh ma nenecháva samého. On mi ukazuje spôsob ako sa to dá. Odpúšťa bez podmienky, odpúšťa naplno a nepripomína hriech, zabúda naň a dáva novú šancu. Preto je **úžasné, keď človek je schopný pokľaknúť a prosiť o odpustenie svojich vin, uskutočňovať prosbu vyslovenú v modlitbe Otce náš a následne vo sviatosťi zmierenia naplno prijať Otcovo odpustenie.** Ono nás naplní pokojom a silou obstať v rôznych skúškach života. Nuž, **pokusme sa aj my v tomto pôstnom čase pokľaknúť pred Bohom, prijať odpustenie z jeho ruk a potom ho ochotne dávať aj našim bližným!**

A tak si vo svetle napísaného možno uvedomujeme, že pôst nie je vonkoncom len o „diétnej hladovke“, zamračenej tvári, ale je o niečom úplne inom. O očistení mysle, úprimnom obrátení a radostnom návrate k Otcovi.

Prípravil Daniel Dian

Panna Mária - nová žena

Ďalšiu, šiestu časť *Lectio divina*, pre obnovu našej viery a mravnosti, otec arcibiskup Stanislav Zvolenský venoval Panne Márii, ako novej žene (Lk 1, 26 - 38).

Tento konkrétny úsek Lukášovho evanjelia hovorí o zvestovaní anjela Gabriela Panne Márii, že sa jej narodí syn, ktorému má dať meno Ježiš. Pozdrav *Zdravas, milostiplná,* ktorým ju oslovil, sa môže prekladať rôzne. *Teš sa! Raduj sa!* Ty, ktorá si bola a zostávaš plná Božej obľuby! Anjelove slová sú inšpirované viacerými mesiášskymi výrokmi starého zákona. Ohlásenie narodenia Izáka Abrahámovi a Sáře, narodenie Samsona. Zvestovaniu narodenia Ježiša predchádzalo zvestovanie narodenia Jána Zachariášovi. Kým Mária nepochybovala o skutku, len sa zamýšľala nad spôsobom ako sa to stane, Zachariáš chcel dôkaz, pochyboval o anjelových slovách, preto onemal až do narodenia Jána.

Jánovou úlohou bolo *kráčať pred Ježišom s Eliášovým duchom a mocou, aby obrátil srdcia otcov k synom, a neveriacich k múdrosti spravodlivých a pripravil Pánovi dokonalejší ľud* (Lk 1, 17). Ježišovým poslaním bolo ten ľud vykúpiť. Zachariáš to takto vyslovil vo svojom prorocťve: *A ty, chlapček, budeš sa volať prorokom Najvyššieho: pôjdeš pred tvárou Pána, pripravíš mu cestu a poučíš jeho ľud o spásu, že mu náš Boh z hĺbky svojho milosrdenstva odpustí hriechy. Tak nás Vychádzajúci z výsosti navštívi a zažiarí tým, čo sedia v tme a v tóni smrti a naše kroky upriami na cestu pokoja* (Lk 1, 76 - 79). Takúto cestu nám Boh pripravil, aby sme sa dostali až k nemu. Pre splnenie svojho plánu však potreboval prostredníka, Máriu, ktorá svojím *áno* vyšla Bohu v ústrety. Sv. Augustín povedal: *„Svet bol nehodným bezprostredne prijať z Otcových rúk Božieho syna, daroval ho teda Márii, aby ho svet mohol prijať cez ňu.“* Syn Boží sa stal človekom pre našu spásu, ale len v Márii a skrze Máriu Boh syn zostúpil do jej panenského lona ako nový Adam do svojho pozemského raja. Spása sveta sa začala cez Máriu a tak isto bude cez ňu dokonaná. Preto je Satan najväčším nepriateľom

(Dokončenie na s. 8)

ÚRADNÉ HODINY NA FARSKOM ÚRADE

doobeda Po – Pi: 9,00 – 11,00 h; poobede Po – Št: 14,30 – 16,30 h; telefón (kancelária): 55 56 23 19, 55 41 02 33, 0904 555 566; zapopatrovací mobil: 0948 313 363 (služi výlučne na zapatrovanie chorých).

SVÄTÉ OMŠE

• **neďa a sviatky:** 6,00; 7,30; 9,00; 10,30; 12,00 (ak sviatok pripadá na sobotu, sv. omša o 12,00 h nie je); 16,30; 18,00 (maď.); 19,00 h; • **pracovný deň:** 5,45; 6,30; 16,30; **18,00 h**, v sobotu popoludní len o 18,00 h; • **sviatok v pracovný deň:** 5,45; 6,30; 10,30; 16,30; 18,00; 19,00 h alebo podľa oznamov; • **deň pracovného pokoja, ktorý nie je cirkevne prikázaný sviatok:** ako v neďu; sv. omša o 18,00 h nie je. Počas školského roka: sv. omša pre mládež . . . . . utorkom – 18,00 (spieva zbor Běčkari) sv. omša pre birmovancov piatok – 18,00 (spieva mládežnícky zbor) sv. omša pre deti . . . . . neďa – 10,30 (spieva mládežnícky zbor)

VYSLUHOVANIE SVIATOSTI ZMIERENIA

• vo **všedné dni** ráno pri sv. omši o 6,30 h, večer pri sv. omši o 16,30 h a pri sv. omši o 18,00 h • v **prvopiakový týždeň** aj pri rannej sv. omši o 5,45 h (pondelok až piatok); vo štvrtok a piatok od 15,00 h • v **neďu dopoludnia** medzi sv. omšami (v prípade potreby aj počas sv. omše).

FATIMSKÁ SOBOTA

3. 3. po sv. omši, ktorá sa začína o 6,30 h, teda asi o 7,15 h, kedy sa chceme stretnúť pri modlitbe sv. ruženca.

VEČERADLO S PANNOU MÁRIOU

v sobotu 17. 3. ráno po sv. omši, ktorá sa začína o 6,30 h.

ADORÁCIA

• v **strediu** po skončení sv. omše, ktorá začína o 6,30 h, s modlitbou sv. ruženca • vo **štvrtok** po skončení sv. omše, ktorá začína o 16,30 h; do 17,55 h.

KATECHÉZA

• **rodičov, ktorí žiadajú krst svojho dieťaťa**, každú stredu o 18,00 h. Účasť obidvoch rodičov je potrebná. Očakávame aj krstných rodičov. Nahlásiť krst dieťaťa a vyplniť krstný listok možno v ktorýkoľvek deň v úradných hodinách v kancelárii farského úradu. Potrebným dokladom je rodný list dieťaťa.

• **pred prijatím sviatosti manželstva** sa snúbenci stretnú dvakrát s kňazom, raz so psychológom a raz s lektormi prirodzeného plánovania rodičovstva. Stretnutia sú vždy v pondelok o 18,00 h na farskom úrade. Začína sa prvým pondelkom v mesiaci. Je vhodné zachovať poradie stretnutí. Treba sa hlásiť aspoň tri mesiace pred plánovaným termínom sobáša. V týchto katechézach pokračujeme od mesiaca január.

• **príprava birmovancov** prebieha v skupinových stretnutiach vo všedné dni na fare. V pondelky, utorky a stredy o 18,00 h a v štvrtky a piatky o 17,00 h na fare. Zvlášť pre birmovancov je sv. omša v každý piatok o 18,00 h.

KNÍŽNICA SVÄTEJ KATARÍNY - BLUMENTÁL

v utorkom od 15,30 do 17,00 h, v stredu od 9,00 do 11,00 h a vo štvrtok od 16,00 do 18,00 h.

PORADŇA

- **pre prirodzené plánovanie rodičovstva** (Billingsova): St 17,00 – 19,00 h; potrebné je objednať sa na tel. č. 02/45 94 39 30;
- **sociálna:** Po 9,00 – 11,00 h;
- **právna:** 1. a 3. štvrtok 9,00 – 11,00 h;
- **psychologická poradňa:** vždy v utorkom o 19,00 h.

ŽENY ŽENÁM

sa stretávajú vo štvrtok od 14,00 do 16,00 h v miestnosti pre návštevy a katechézu.

ÚMYSEL APOŠTOLÁTU MODLITBY NA MAREC

Všeobecný úmysel požehnaný Svätým Otcom:

Aby celý svet uznal prínos žien pre rozvoj spoločnosti.

Misijný úmysel požehnaný Svätým Otcom:

Aby Duch Svätý udelil vytrvalosť tým, ktorí znášajú útlak a prenasledovanie alebo kladú svoje životy pre Kristovo meno, a to osobitne v Ázii.

Úmysel Konferencie biskupov Slovenska:

Aby katechumeni verne nasledovali Krista, v ktorého uverili.

VÝZNAMNÉ LITURGICKÉ DNI

10. 3. Výročie posviacky katedrálneho chrámu

19. 3. Sv. Jozefa, ženicha Panny Márie

26. 3. Zvestovanie Pána

OZNAMUJEME

- **pobožnosť Krížovej cesty** počas Pôstneho obdobia bude bývať vždy v **piatok o 17,15 h a v neďu o 15,45 h**;
- **omšové úmysly** na apríl budeme zapisovať v Krstnej kaplnke v pondelok 5. marca od 16,00 h;
- počas pôstneho obdobia je **možnosť navštíviť chorých doma** a vyslúžiť im sviatosti. Záujemcom treba nahlásiť počas úradných hodín vo farskej kancelárii, telefonicky alebo v sakristii kostola;
- **trojdňová pobožnosť k sv. Jozefovi** sa bude konať od 16. 3. ráno po druhej a popoludní po prvej sv. omši, teda asi o 7,45 h, a o 17,15 h, v neďu o 17,15 h;
- **od stredy 28. marca spovedáme denne** (okrem neďe) **od 5,30 do 8,00 h a od 15,00 do 19,00 h**, podľa potreby aj dlhšie. Na **Kvetnú neďu** budeme spovedať od 7,00 do 12,30 h, kedy majú prednosť starí, chorí, matky s malými deťmi a pod. Počas slávenia Veľkonočného trojdňa a Veľkonočnej neďe nespovedáme
- v pamätný Deň zápasu za ľudské práva – **v neďu 25. marca 2012 pri sv. omši o 9,00 h požehnáme a slávnostne odhalíme obraz bl. sestry Zdenky**, ktorý bude zdobiť náš chrám a pripomínať nám jej pravidelné návštevy nášho kostola v čase, keď pracovala v neďalekej Štátnej nemocnici;
- **každý štvrtok o 18,00 h** býva **latinská svätá omša**,
- **biskupská vysviacka Mons. Jozefa Hal'ka** sa bude konať 17. marca o 11,00 h v Katedrále sv. Martina.

(Dokončenie zo s. 7)

lom Márie. Čo Lucifer stratil pýchou, to Mária získala pokorou. Čo Eva stratila a priviedla do zavrhnutia neposlušnosťou, to Mária zachránila poslušnosťou. Eva privolila hadovi a tým strhla so sebou do záhuby všetky svoje deti zanechajúc ich v hadovej moci. Mária, tým že ostala dokonale verná Bohu, zachránila nielen seba, ale aj všetky svoje deti a služobníkov, zasnúvatiť ich jeho Majestátu.

Preto uctievať si Pannu Máriu ako matku nášho vykupiteľa, nie je nikdy prehnaná alebo zbytočná aktivita. Predstupovať pred Boha nie priamo, ale s prostredníkom, Máriou, je dokonalejšie preto, lebo je to pokornejšie. Naše vnútro je také poškodené, že ak by sme chceli dôjsť k Bohu a spoliehali by sme sa iba na náš vlastný výkon, dôvtip a prípravu, naša spravodlivosť poškvrnená sebaláskou by pred Bohom len málo zavážila, aby nás vypočul. Takže prichádzať pred jeho Majestát priamo, bez akéhokoľvek odporúčania je nedostatkom pokory, je nedostatkom úcty k vznešenému a svätému Bohu. Vyznajme spolu so sv. Bernardom, že **Mária je tou najschopnejšou osobou zastávať tento dobročinný úrad. Cez ňu Ježiš prišiel k nám a práve cez ňu musíme prichádzať my k nemu. Ona je dobrá a nežná, v nej nie je nič prísne a nevládne, nič priveľmi vznešené, ani priveľmi oslnivé, veď vidiac ju, vidíme našu čiru prirodzenosť. Tak ako tvrdia svätci: „nikdy nebolo počuť, odkedy je svet svetom, že by bol býval odmietnutý ten, kto sa vytrvalo a s dôverou utiekal k svätej Panne“.** (Podľa z knihy sv. Ludovíta Mária Grigniona z Montfortu: O pravej úcte k Panne Márii.)

Každý človek sa dostal na tento svet vďaka svojej matke, prostredníctvom ženy-matky. V tom sme si s Ježišom podobní, aj preto nás nazval bratmi a sestrami. Preto sa k nemu a k nášmu nebeskému Otcovi utiekajme prostredníctvom Márie tak, ako sme sa utiekali a učili vnímať svet cez naše pozemské matky, veď všetci sme stále Božími deťmi. **Táňa Hrašková**